

О. С. Замлинський,
аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7990-6398>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.16.228

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

О. Zamlynskyi,
Postgraduate student, The National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

INSTITUTIONAL FRAMEWORK FOR FINANCIAL REGULATION OF NATURAL RESOURCE USE AT THE LOCAL COMMUNITY LEVEL

Обґрунтовано, що підвищення дієвості впливу комунальних природно-ресурсних активів на темпи соціально-економічного піднесення територіальних громад залежить від інституціоналізації сучасної системи фінансування регулювання використання природних ресурсів на регіональному та місцевому рівнях. Виявлено, що фінансове регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальної громади має включати блок бюджетно-податкових та блок грошово-кредитних регуляторів. Визначено, що бюджетно-податкові регулятори охоплюють інструменти рентного регулювання господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу, методи розподілу природно-ресурсної ренти між бюджетами різного таксономічного рівня, інструменти фінансування заходів відтворення запасів природної сировини та упередження негативного впливу на біогеоценози. Встановлено, що грошово-кредитні регулятори системи фінансового регулювання використання природних ресурсів охоплюють компенсаційні механізми по відшкодуванню за рахунок коштів публічних бюджетів процентних ставок за кредити комерційних банків, які спрямовуються на реалізацію проєктів господарського освоєння та охорони природно-ресурсного потенціалу, а також методи використання іпотечно-заставних операцій для умонтування комунальних природно-ресурсних активів в систему ринкових товарно-грошових відносин, інструменти здійснення муніципальних запозичень під реалізацію природоексплуатаційних та природоохоронних проєктів. Доведено, що модель фінансового регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальних громад має вписуватися у політику децентралізації системи управління природними ресурсами та охороною навколишнього природного середовища і повинна доповнювати національну екологічну та природно-ресурсну політику в частині врахування регіональних особливостей розміщення природно-ресурсних благ та техногенного впливу на навколишнє природне середовище. Обґрунтовано, що вагомою складовою сучасної системи фінансового регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальних громад виступає формування позабюджетних публічних фондів, які забезпечать акумуляцію рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів та екологічного податку за забруднення навколишнього природного середовища з метою створення надійного джерела фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення природно-ресурсного потенціалу та охорони довкілля.

It has been substantiated that increasing the effectiveness of municipal natural resource assets on the pace of social and economic development of territorial communities depends on institutionalising a modern system of financing the regulation of natural resource use at the regional and local levels. It has been revealed that financial regulation of natural resource use at the territorial community level should include a block of budgetary and tax regulators and a block of monetary and credit regulators. It has been determined that budgetary and tax regulators include instruments for rent regulation of economic development of natural resource potential, methods for distributing natural resource rent between budgets of different taxonomic levels, instruments for financing measures to restore natural raw material reserves and prevent negative impacts on biogeocenoses. It has been established that monetary regulators of the financial regulation system for the use of natural resources include compensation mechanisms for reimbursement from public budgets of interest rates on commercial bank loans directed towards the implementation of projects for the economic development and protection of natural resource potential, as well as methods for using mortgage transactions to integrate municipal natural resource assets into the system of market commodity-money relations, and instruments for municipal borrowing for the implementation of nature exploitation and nature protection projects. It has been proven that the model of financial regulation of natural resource use at the local community level must fit into the policy of decentralisation of natural resource management and environmental protection. It should complement the national environmental and natural resource policy in terms of taking into account regional characteristics of the distribution of natural resources and man-made impact on the environment. Resource policy in terms of taking into account regional characteristics of the distribution of natural resources and man-made impact on the environment. It has been substantiated that an important component of the modern system of financial regulation of natural resource use at the local community level is the formation of extra-budgetary public funds that will ensure the accumulation of rent payments for the special use of natural resources and environmental taxes for pollution of the environment in order to create a reliable source of financial investment support for the reproduction of natural resource potential and environmental protection.

Ключові слова: фінансове регулювання, територіальна громада, природні ресурси, природокористування, бюджетно-фіскальна децентралізація, бюджетно-податкові інструменти, стимулювання, цільові позабюджетні фонди.

Key words: financial regulation, territorial community, natural resources, nature management, budgetary and fiscal decentralisation, budgetary and tax instruments, incentives, targeted extra-budgetary funds.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Децентралізація влади, реформа місцевого самоврядування та земельна дерегуляція вимагають формування інституційних засад фінансового регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальних громад. Така система фінансового регулювання має забезпечити посилення впливу місцевого самоврядування на процеси розширеного відтворення та господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу, а також зміцнити вплив сфери природокористування на темпи соціально-економічного розвитку територій, котрі виступають ареалом концентрації природно-ресурсних благ. Місцеве самоврядування має отримати додаткові повноваження стосовно використання методів фінансового регулювання використання природних ресурсів, виходячи з вигод та переваг бюджетно-фіскальної де-

централізації та земельної дерегуляції (формування комунального сектору у землекористуванні). Тому необхідним є формування інституційних засад фінансового регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальної громади, які базуватимуться на імплементації кращих іноземних лекал капіталізації комунальних природно-ресурсних активів та функціонування збалансованої системи фіскальних вилучень при залученні природної сировини у відтворювальний процес.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретико-методологічним та інституціональним підґрунтям формування механізмів фінансового регулювання використання природних ресурсів на місцевому рівні виступають праці вітчизняних вчених І. Бистрякова, О. Веклич, В. Голяна, Б. Данилишина, Д. Клинового, Н. Мединської, В. Міщенко, А. Третьяка, М. Хвеси-

ка та інших [1—4; 6—9], які сформулювали інституціональні засади фінансового регулювання природокористування на рівні територіальних громад, а також зробили конкретні напрями посилення впливу господарського освоєння місцевого природно-ресурсного потенціалу на фінансову самодостатність місцевого самоврядування.

В контексті формування територіальних моделей фінансового регулювання вчені Державної установи "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України" зазначали, що забезпечення сталого розвитку територіальних утворень потребує рішучих кроків у напрямі реалізації концепту ефективного використання природного багатства країни в рамках формування на рівні територіальних громад сучасних природно-господарських комплексів, орієнтованих на отримання додаткової вартості природно-ресурсного походження за рахунок інноваційних фінансово-економічних механізмів європейського типу [9, с. 21]. Тобто вчені обґрунтовують доцільність умонтування в інструментарій фінансового регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальної громади методів та інструментів інноваційного спрямування, які апробовані закордоном і передбачають сек'юритизацію комунальних природно-господарських активів та створення спеціалізованих муніципальних компаній по їх управлінню.

Теоретико-методологічні засади фінансового регулювання використання природних ресурсів на регіональному та місцевому рівнях почали активно розглядатися у працях вітчизняних вчених у період, коли процеси децентралізації влади ще були у зародковому стані, але проблема зміцнення господарської самодостатності територіальних утворень вже актуалізувалася. Сутнісно-змістовна характеристика фінансового регулювання використання окремих видів природних ресурсів, зокрема сільськогосподарських земель, була здійснена А. Третяком [8]. Ключові моменти фінансового регулювання використання природних ресурсів в контексті вибору перспектив регіонального соціально-економічного розвитку на основі вилучення природно-ресурсної ренти були сформульовані Б.Данилишином та В.Мищенком [7] ще на початку 2000-х років.

Інституціоналізація пріоритетів децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування у 2015—2016 роках зумовила необхідність перегляду базових положень архітектури фінансового регулювання використання природних ресурсів в контексті підвищення дієвості їх впливу на соціально-економічне піднесення територіальних громад. В.Голян та Н.Мединська визначають магістральним елементом системи фінансового регулювання використання природних ресурсів на місцевому рівні економічний механізм ресурсозбереження та енергоефективного природокористування [4], тобто виступають за диверсифікацію бюджетно-податкових та грошово-кредитних регуляторів, які стимулюватимуть утилізацію вторинної природної сировини і її подальше використання у виробництві різноманітних видів твердого та газоподібного біологічного палива.

Водночас приведені авторські підходи не повною мірою враховують усю багатогранність та багатфункціональність інструментарію фінансового регулювання

використання природних ресурсів на місцевому рівні, що не дозволяє підвищити результативність вилучення природно-ресурсної ренти на користь бюджетів місцевого самоврядування.

ЦІЛІ СТАТТІ

Метою статті є розроблення інституційних засад фінансового регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальної громади з врахуванням необхідності посилення інвестиційної спрямованості природно-ресурсних платежів, котрі акумулюються у бюджетах місцевого самоврядування.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Природні ресурси виступають однією з основних матеріально-речових складових комунальних активів і відповідно прямо впливають на рівень господарської самодостатності територіальних громад. В умовах поглиблення децентралізації влади, коли місцева влада отримала додаткові повноваження в частині реалізації пріоритетів соціально-економічного розвитку, ефективніше використання природних ресурсів загальнодержавного та місцевого значення виступає дієвим резервом активізації ділової активності у місцевому природно-ресурсному секторі, зростання надходжень природно-ресурсної ренти до бюджетів місцевого самоврядування та покращення результативності розширеного відтворення природно-ресурсного потенціалу. Дерегуляція земельних відносин, яка передбачала передачу територіальним громадам земель сільськогосподарського призначення державної власності поза межами населених пунктів, значно розширила ареал концентрації природно-ресурсних благ, які перебувають у володінні, користуванні та розпоряджанні місцевого самоврядування.

Водночас приріст комунальних природно-ресурсних активів вимагає формування комплексного регуляторного механізму фінансового впливу на пропорції та масштаби господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу, щоб поряд із додатковим залученням природної сировини у відтворювальний процес забезпечувати її відтворення і примноження. Система фінансового регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальної громади повинна охоплювати набір обмежувальних та стимулювальних підходів, які даватимуть змогу забезпечувати ощадливе та збалансоване природокористування і упереджуватимуть прояви негативного і шкідливого впливу на довкілля [6, с. 98].

Передова іноземна практика підтверджує гіпотезу про те, що в спектрі регуляторного механізму природокористування ключове місце займають інструменти та методи фінансового регулювання, які координують та стимулюють пропорції і масштаби залучення природних ресурсів у відтворювальний процес. З огляду на те, що центр тяжіння щодо господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу в останні роки було перенесено на місцевий рівень набуває актуальності проблема формування інструментарію фінансового регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальних громад.

Така система фінансового регулювання повинна охоплювати набір методів бюджетного, податкового та

ліцензійно-дозвільного впливу на процеси користування природними ресурсами через призму наповнення місцевих бюджетів, застосування інструментарію стимулюючого рентного регулювання природокористування на основі використання оптимуму Лаффера [2], створення додаткових робочих місць, структурної перебудови регіональних господарських комплексів, збереження та примноження біорізноманіття.

У загальному вигляді система фінансового регулювання використання природних ресурсів на місцевому рівні має включати блок бюджетно-податкових та блок грошово-кредитних регуляторів. Бюджетно-податкові регулятори охоплюють інструменти рентного регулювання господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу (рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів, рентна плата за спеціальне використання води, рентна плата за користування надрами, плата за землю), методи розподілу природно-ресурсної ренти між бюджетами різного таксономічного рівня, інструменти фінансування заходів відтворення запасів природної сировини та упередження негативного впливу на біогеоценози, механізми користування комунальними природними активами в умовах реалізації угод публічно-приватного партнерства.

Грошово-кредитні регулятори охоплюють компенсаційні механізми, котрі передбачають відшкодування за рахунок коштів публічних бюджетів процентних ставок за кредити комерційних банків, які спрямовуються на реалізацію проєктів господарського освоєння та охорони природно-ресурсного потенціалу, а також методи використання іпотечно-заставних операцій для умонтування комунальних природно-ресурсних активів в систему ринкових товарно-грошових відносин, інструменти здійснення муніципальних запозичень під реалізацію природо-експлуатаційних та природоохоронних проєктів.

Бюджетно-податкові регулятори фактично представляють дві сторони фінансового регулювання використання природних ресурсів: перша сторона — адміністрування та розподіл рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів між бюджетами різних таксономічних рівнів; друга сторона — це фінансування проєктів освоєння місцевої природно-ресурсної бази за рахунок коштів обласних і районних бюджетів, а також бюджетів місцевого самоврядування. Якщо в частині рентного регулювання використання природних ресурсів органи місцевого самоврядування мають незначний люфт для маневру у зв'язку з гіперцентралізацією фіскального інструментарію регулювання природокористування, то в частині вибору пріоритетів фінансування господарського освоєння місцевої природно-ресурсної бази та використання комунальних природно-ресурсних активів у відтворювальному процесі місцева влада має сприятливий інституціональний коридор для того, щоб за рахунок коштів публічних бюджетів відтворювати природно-ресурсну основу соціально-економічного піднесення територіальних громад.

Повноваження місцевого самоврядування на сьогодні не дають можливості повною мірою використати весь потенціал використання фінансових методів та інструментів для комплекснішого та раціонального використання природних ресурсів як з точки зору зростання надходжень рентної плати за спеціальне використання природних ре-

сурсів до бюджетів територіальних громад базового рівня, так і з точки зору підвищення капіталізації залучення природної сировини та корисних властивостей природних біогеоценозів у відтворювальний процес.

Основними блоками фінансового регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальних громад виступають: стимулювання; бюджетне регулювання; затвердження місцевого бюджету; створення спеціальних фондів у місцевих бюджетах; формування позабюджетних публічних фондів; фіскальне регулювання угод публічно-приватного партнерства (рис. 1).

Затвердження місцевого бюджету в частині визначення пріоритетів фінансування охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів виступає необхідною умовою формування публічних природоохоронних видатків. Величина таких видатків детермінує можливості місцевого самоврядування вчасно фінансувати оновлення мережі об'єктів комунальної природоохоронної інфраструктури та реалізацію проєктів відтворення мінерально-сировинної бази. Особливо важливого значення набуває розбудова комунальної природоохоронної інфраструктури для створення умов превентивного попередження природно-техногенних аварій та катастроф, зокрема в частині викидів і скидів забруднюючих речовин, а також розміщення промислових відходів та побутового сміття.

Водночас величина природоохоронних видатків детермінується бюджетними можливостями місцевого самоврядування. Такі можливості великою мірою визначаються створенням спеціальних фондів природоохоронного та природно-ресурсного спрямування у місцевих бюджетах.

Джерелами формування таких фондів виступає частина природно-ресурсної ренти та частина екологічного податку. Такий фонд дає можливість сформувати надійне джерело фінансування природоохоронних видатків і забезпечити цільове використання акумульованих у місцевих бюджетах екоресурсних платежів.

Вагомою складовою сучасної системи фінансового регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальних громад виступає формування позабюджетних публічних фондів. Такі фонди дають можливість акумулювати не лише рентну плату за спеціальне використання природних ресурсів та екологічний податок за забруднення навколишнього природного середовища, але і кошти корпоративного сектора, домогосподарств, інвесторів-нерезидентів, а також кошти урядів іноземних держав та міжнародних організацій природоохоронного спрямування, зокрема глобальних екологічних фондів. Створення таких фондів є дуже важливим з огляду на потребу прискореного усунення наслідків еколого-деструктивного впливу воєнних дій і реалізації проєктів екологічного реінжинірингу деградованих війною біогеоценозів.

Такі фонди формуватимуть джерела фінансово-інвестиційного забезпечення заміни зруйнованих об'єктів водопостачання та водовідведення, відновлення пошкоджених активними бойовими діями лісових екосистем, природооблаштування територій природно-заповідного фонду. Фактор забезпечення достатніх обсягів фінансування потреб природно-заповідних територій місцевого значення набув ще більшої актуальності з огляду на вимоги ЄС щодо збільшення площі

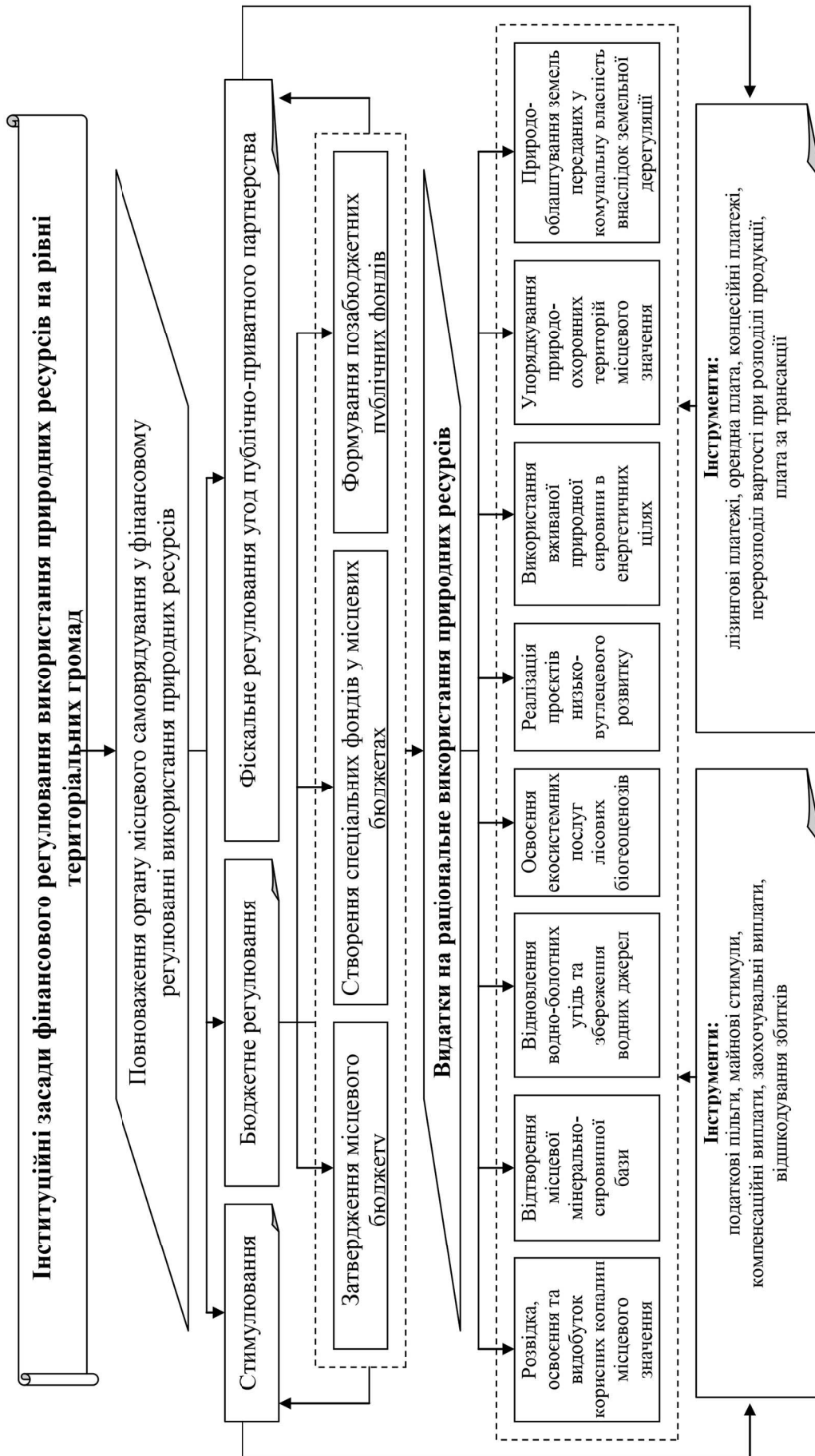

Рис. 1. Інституційний інструментарій фінансового регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальних громад

Джерело: розроблено автором.

природоохоронних територій у відповідності з Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

Блок стимулювання в системі фінансового регулювання використання природних ресурсів в умовах поглиблення децентралізації та зміцнення комунального природно-ресурсного сектора набуває вирішального значення. Створення бюджетних можливостей для застосування інструментів стимулювання комплексного використання природної сировини, утилізації вторинних природних ресурсів з метою виробництва різноманітних видів біологічного палива, освоєння екосистемних послуг природних біогеоценозів виступає однією з базових передумов соціально-економічного піднесення територій неіндустріальної спеціалізації.

Використання інструменту бюджетних, податкових та кредитних пільг за рахунок коштів публічних бюджетних та позабюджетних фондів сформує сприятливі фінансово-інвестиційні передумови для реалізації природо-експлуатаційних та природоохоронних проєктів, що забезпечить позитивні зрушення в регіональних господарських комплексах та сформує сучасні полюси росту, інноваційним ядром котрих виступає використання природної сировини та освоєння екосистемних послуг природних біогеоценозів.

Орієнтація моделі фінансового регулювання на рівні територіальних громад на застосування комплексу стимулів для природокористувачів дасть змогу збільшити обсяги виробництва продукції з високою доданою вартістю на основі переробки природної сировини. Стимули повинні бути зорієнтовані на впровадження методів та технологій комплексного природокористування (зменшення втрат природної сировини, підвищення рівня утилізації вторинних природних ресурсів, виробництво газоподібного та твердого біологічного палива на основі відходів сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва), що створить умови для того, щоб і в середньостроковій і довгостроковій перспективі підвищити дієвість впливу господарського освоєння місцевого природно-ресурсного потенціалу на темпи соціально-економічного розвитку територіальних утворень [5, с. 12—13]. Об'єднання територіальних громад створило умови для того, щоб за рахунок застосування стимулів на місцевому рівні суттєво збільшити обсяги утилізації вторинної сировини, що дасть змогу сформувати потужну ресурсну базу виробництва біологічного палива та різноманітних напівфабрикатів. Утилізація природної сировини водночас зменшує потребу у додатковому вилученні матеріально-речової субстанції первинних природних ресурсів для потреб регіонального господарського комплексу, що дає змогу прогнозувати підвищення рівня запасів окремих видів природної сировини у середньостроковій та довгостроковій перспективі.

Перспективна модель фінансового регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальних громад має охоплювати комплекс регуляторів, які даватимуть можливість запроваджувати у практику фінансово-інвестиційного забезпечення відтворення природно-ресурсного потенціалу такі механізми, які відповідають запитам та вимогам базових міжнародних природоохоронних конвенцій і тим самим забезпечуватимуть залучення для реалізації екологічних проєктів територіальних громад коштів глобальних природоохоронних

фондів, що дасть змогу реально диверсифікувати джерела інвестування природно-ресурсного сектора місцевих господарських комплексів. Особливо важливо умонтувати в територіальну модель фінансового регулювання природокористування інструменти та методи, які дадуть змогу територіальним громадам вливатися в природоохоронну архітектуру Європейського Союзу.

Нинішній рівень інвестиційного забезпечення реалізації природоохоронних проєктів, які мають вагомий вплив на екологічну обстановку у територіальних громадах в цілому, є недостатнім. В умовах воєнного стану його підвищити за рахунок внутрішніх джерел надто проблематично, тому важливим завданням формування моделей фінансового регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальних громад є доповнення коштів публічних бюджетів коштами приватних підприємницьких структур та іноземних інвестицій. За умови створення умов для такого доповнення і за рахунок акумуляції частини природно-ресурсної ренти за спеціальне природокористування реальним є нарощення обсягів інвестиційного забезпечення відновлення, відтворення та охорони природних ресурсів та модернізації природно-господарської та природоохоронної інфраструктури. В умовах децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування, коли центр тяжіння в управлінні соціально-економічними процесами поступово переміщується на рівень територіальної громади, удосконалення методологічного забезпечення стягнення рентної плати за спеціальне природокористування виступає однією з передумов зміцнення фінансової самодостатності територіальних утворень, особливо у сільській місцевості [3, с. 8]. Тому модель фінансового регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальних громад має охоплювати такі інституційні норми, які забезпечуватимуть підвищення рівня концентрації рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів у бюджетах територій, які виступають основним ареалом концентрації природної сировини. Таким ареалом концентрації переважної більшості природно-ресурсних благ є сільські території, котрі внаслідок багаторічного існування численних бюджетних викривлень, не отримують навіть критично необхідних обсягів природно-ресурсної ренти, що не дає можливості вчасно відтворювати порушені природні біогеоценози та розвивати природоохоронну інфраструктуру в цілому.

В умовах передачі земель сільськогосподарського призначення державної власності поза межами населених пунктів у комунальну власність значно розширилася об'єктна база встановлення партнерських відносин між органами місцевого самоврядування та суб'єктами приватного підприємництва. За таких умов невід'ємною складовою системи фінансового регулювання використання природних ресурсів виступає фіскальне регулювання угод публічно-приватного партнерства. Фіскальне регулювання має диференціюватися виходячи з моделі публічно-приватного партнерства: 1) комунальний природно-ресурсний об'єкт передається у тимчасове користування приватним операторам (оренда, угоди про розподіл продукції); 2) створюється нестатутне об'єднання за участю органів місцевого самоврядування, фінансово-кредитних установ, суб'єктів приватного виробничого підприємництва (кластер, асоціація).

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Поглиблення децентралізації влади та завершення процесу створення мережі територіальних громад сформували нові інституційні засади користування природними ресурсами на місцевому рівні. Надання додаткових повноважень місцевому самоврядуванню в частині володіння, користування та розпоряджання природними ресурсами вимагає формування сучасного регуляторного механізму, який оперуватиме системою методів та інструментів комерціалізації різноманітних складових природного багатства, комплексного використання природно-ресурсного потенціалу, утилізації вторинної природної сировини та залучення природних ресурсів в орбіту товарно-грошових відносин.

Зміцнення господарської самодостатності та фінансової спроможності територіальних громад в умовах поглиблення децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування потребує перегляду ключових моментів системи фінансового регулювання використання природних ресурсів як комплексу бюджетно-податкових та грошово-кредитних регуляторів, направлених на вилучення природно-ресурсної ренти і її спрямування у публічні бюджети, фінансування проєктів відтворення місцевого природно-ресурсного потенціалу, комерціалізацію екосистемних послуг біогеоценозів, рекреаційне освоєння комунальних природно-ресурсних активів, утилізацію вторинної природної сировини і виробництво на цій основі різноманітних видів біологічного палива.

Ключовим елементом системи фінансового регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальних громад має виступати комплекс інвестиційних стимулів, котрі підвищуватимуть заінтересованість природокористувачів у зростанні рівня комплексності використання природних ресурсів, утилізації вторинної природної сировини, перманентному відтворенні біорізноманіття та нарощенні потенціалу екосистемних послуг природних біогеоценозів.

Важливою складовою територіальних моделей фінансового регулювання використання природних ресурсів повинні виступати методи та інструменти, які забезпечуватимуть імплементацію у практику вітчизняного природокористування базових положень міжнародних природоохоронних конвенцій, що дасть змогу місцевому самоврядуванню забезпечити нарощення обсягів інвестування модернізації мережі об'єктів природоохоронної інфраструктури за рахунок коштів урядів іноземних держав та глобальних екологічних фондів.

Література:

1. Веклич О.О. Перші підсумки фінансово-бюджетної децентралізації екологічного оподаткування. Економіка України. 2016. № 3. С. 60—74.
2. Голян В., Марчук Ю., Погуляйко Ю., Матрунчик Д., Дзюбенко О. Формування сучасної моделі фінансового регулювання лісгосподарювання як важлива передумова інноваційної трансформації лісового сектора України. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2024. № 3 (56). С. 139—155.
3. Голян В.А. Плата за природні ресурси в умовах децентралізації: інвестиційний аспект. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 7. С. 7—16.

4. Голян В.А., Мединська Н.В. Інституціоналізація економічного механізму ресурсозбереження та енерго-ефективного природокористування на рівні ОТГ. Проблеми економіки. 2021. № 4. С. 211—216.

5. Карпук А.І., Миклуш Т.С., Дзюбенко О.М. Організаційно-економічне забезпечення комплексного природокористування на муніципальному рівні: інвестиційно-фінансові аспекти. Економіка та держава. 2018. № 9. С. 11—18.

6. Мединська Н.В. Економічний механізм природокористування в умовах децентралізації: сутнісна характеристика, типи, ієрархія. Економіка та держава. 2022. № 2. С. 97—102.

7. Міщенко В.С., Данилишин Б.М. Природно-ресурсна рента і рентна політика в Україні. Економіка України. 2003. № 12. С. 3—14.

8. Третяк А.М. Фінансове регулювання використання та охорони сільськогосподарських земель у процесі ринкового обороту. Економіка АПК. 2007. № 5. С. 52—56.

9. Хвесик М.А., Бистряков І.К., Клиновий Д.В. Фінансово-економічний механізм капіталізації природних ресурсів об'єднаної територіальної громади. Фінанси України. 2018. № 4. С. 19—40.

References:

1. Veklych, O.O. (2016), "The first results of financial and budgetary decentralization of environmental taxation", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 3, pp. 60—74.
 2. Holian, V. Marchuk, Yu. Pohulajko, Yu. Matrunchyk, D. and Dziubenko O. (2024), "Formation of a modern model of fiscal regulation of forestry as an important prerequisite for innovative transformation of the forest sector of Ukraine", *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 3 (56), pp. 139—155.
 3. Golyan, V. (2016), "Charge for natural resources in the face of decentralization: investment aspect", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 7, pp. 7—16.
 4. Holian, V.A. and Medyn'ska, N.V. (2021), "Institutionalization of the economic mechanism of resource conservation and energy-efficient nature management at the level of the local government", *Problemy ekonomiky*, vol. 4, pp. 211—216.
 5. Karpuk, A., Myklush, T. and Dzyubenko, O. (2018), "Organizational and economic support for integrated nature management at the municipal level: investment and fiscal aspects", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 9, pp. 11—18.
 6. Medyn'ska, N. (2022), "Economic mechanism of nature management in the context of decentralization: essential characteristics, types, hierarchy", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 2, pp. 97—102.
 7. Mishchenko, V.S. and Danylyshyn, B.M. (2003), "Natural resource rent and annuity policies in Ukraine", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 12, pp. 3—14.
 8. Tretiak, A.M. (2007), "Financial regulation of the use and protection of agricultural land in the process of market turnover", *Ekonomika APK*, vol. 5, pp. 52—56.
 9. Khvesyk, M.A. Bystriakov, I.K. and Klynovyy, D.V. (2018), "Financial and economic mechanism for capitalization of natural resources of a united territorial community", *Finansy Ukrainy*, vol. 4, pp. 19—40.
- Стаття надійшла до редакції 30.07.2025 р.*